

Η ΤΕΧΝΗΤΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΩΣ ΤΕΧΝΗΤΗ ΕΥΦΥΪΑ

Στίς ημέρες μας γίνεται πολύς λόγος όχι μόνον για τήν «Τεχνητή Νοημοσύνη», αλλά καί για τίς συνέπειές της στήν ζωή μας. Έκφράζονται απόψεις για τίς ωφέλειες πού θά προέλθουν, από τήν ἐφαρμογή της, αλλά καί τούς κινδύνους πού ἀπορρέουν ἀπό τήν κατάργηση τῆς ἀνθρώπινης ἐλευθερίας καί τήν ἀλλοίωση τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ἔτσι, καί οἱ πρωτοπόροι τῆς «Τεχνητῆς Νοημοσύνης» ἔκρουσαν τόν κώδωνα τοῦ κινδύνου ἀπό τήν σύγχρονη τεχνολογία καί ὑπογράμμισαν ὅτι πρέπει νά τεθοῦν ὅρια.

Γιά παράδειγμα, ὁ Geoffrey Hinton, πού χαρακτηρίστηκε ὡς «ὁ πατέρας τῆς Τεχνητῆς Νοημοσύνης», σέ συνέντευξή του πού παραχώρησε στούς New York Times, ἐξήγησε ὅτι ἀποχώρησε ἀπό τήν Google γιά νά μιλήσει ἐλεύθερα γιά τούς κινδύνους τῆς «Τεχνητῆς Νοημοσύνης». Μάλιστα, τόνισε ἰδιαίτερα ὅτι «ὀρισμένοι ἀπό τούς κινδύνους πού προκύπτουν ἀπό τά Chatbots (λογισμικά) τῆς τεχνητῆς νοημοσύνης ἦταν ἀρκετά τρομακτικοί». «Αὐτή τή στιγμή, δέν εἶναι πιό ἔξυπνα ἀπό ἐμάς, ὅσο μποροῦ νά πῶ. Ἀλλά νομίζω ὅτι σύντομα μπορεῖ νά γίνουν».

Ὁ Ἴλον (ἢ Ἴλον) Μάσκ, πού εἶναι μηχανικός, ἐφευρέτης, καί εἶναι Γενικός Διευθυντής καί ἐπικεφαλῆς τεχνολογικῆς ἀνάπτυξης γιά τήν ἐταιρεία διατροφικῆς τεχνολογίας SpaceX, τῆς ὁποίας ἐταιρείας εἶναι ὁ ἰδρυτής, καθώς καί Γενικός Διευθυντής καί ἐπικεφαλῆς τεχνολογικοῦ σχεδιασμοῦ τῆς ἐταιρείας κατασκευῆς αὐτοκινήτων καί ἐνεργειακῶν συστημάτων καί ἄλλων Ἐταιρειῶν, καθώς ἐπίσης διερευνᾷ τήν συμβίωση ἀνθρώπων καί Τεχνητῆς Νοημοσύνης, ἐξέφρασε τίς ἐπιφυλάξεις του γιά τόν τρόπο σχεδιασμοῦ τῆς Τεχνητῆς Νοημοσύνης.

Σέ δηλώσεις του αναφέρθηκε στό ότι ή Τεχνητή Νοημοσύνη «έχει τίν δυνατότητα νά άφανίση τόν πολιτισμό και νά χειραγωγήση τίν κοινή γνώμη», «εἶναι πιό επικίνδυνη από ένα κακοσχεδιασμένο άεροσκάφος ή αυτοκίνητο». Γι' αυτό εἶπε «εἰλικρινά πιστεύω ότι πρέπει νά όρίσουμε κανόνες ασφαλείας για τίν Τεχνητή Νοημοσύνη». Ὁ ἴδιος, επίσης, εἶπε ότι θά «ξεκινήσω κάτι πού άποκαλῶ "TruthGPT" ή μιá τεχνητή νοημοσύνη πού θά ψάχνει τίν ἀλήθεια για νά καταλάβη τί φύση τοῦ σύμπαντος».

Εἶναι πολύ χαρακτηριστικό ότι ο Παγκόσμιος Ὁργανισμός Ὑγείας, καίτοι εκφράζει τόν ένθουσιασμό του για τίς δυνατότητες πού έχει ή «Τεχνητή Νοημοσύνη», συγχρόνως εκφράζει καί τίς άνησυχίες του για τό πῶς θά χρησιμοποιηθῆ στόν τομέα τῆς υγείας. Ἐπί πλέον, τονίζει ότι τά δεδομένα πού χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση τῆς τεχνητῆς νοημοσύνης μπορεῖ νά εἶναι μεροληπτικά, παράγοντας παραπλανητικῶν ή άνακριβῶν πληροφοριῶν πού μποροῦν νά δημιουργοῦν άπειλές για τίν υγεία, τίν ισότητα, καί πῶς μοντέλα μπορεῖ νά χρησιμοποιηθοῦν λανθασμένα, μέ άποτέλεσμα νά παράγουν καί νά διαστείρουν πολύ πειστικά παραπληροφόρηση μέ τί μορφή κειμένου, ήχητικού ή βίντεο, τό όποιο τό κοινό εἶναι δύσκολο νά ξεχωρίση από ένα αξιόπιστο περιεχόμενο για τίν υγεία. Γι' αυτό, όπως τονίζει, εἶναι «έπιτακτική ανάγκη» νά άποτιμηθοῦν οί κίνδυνοι από τίν χρησιμοποίηση μεγάλων γλωσσικῶν μοντέλων (LLMs), όπως τό ChatGPT, ὥστε νά προστατευθῆ καί νά προωθηθῆ ή ανθρώπινη εὐημερία».

Για νά άποκτήσω κάποια γνώση τοῦ πῶς λειτουργεῖ ή «Τεχνητή Νοημοσύνη» εἰσῆλθα στό ChatGPT, προκειμένου νά δῶ πῶς λειτουργεῖ. Τοῦ ἔθεσα διάφορα ἐρωτήματα καί άπαντοῦσε ὡς άνθρωπος μέ συγκροτημένη σκέψη, καί στό τέλος ἐρωτοῦσε αν ἤθελα νά δώση καί άλλες ειδικότερες πληροφορίες γύρω από τίς ἐρωτήσεις πού τοῦ ὑπέβαλα.

Πρόκειται για μιá ἐξελιγμένη τεχνολογία πού άποβλέπει, όπως λέγεται, στην ἐξυπηρέτηση τοῦ ανθρώπου σέ διάφορες ἐπιστημονικές, ιατρικές καί κοινωνικές ανάγκες του, στό νά βοηθήση τό Κράτος στην διακυβέρνησή του για τίν ὀργάνωσή του.

Διαβάζοντας διάφορα άρθρα σέ περιοδικά καί ἐφημερίδες παρατηρῶ ότι έντοπιζονται οί ὠφέλειες πού μποροῦν νά προέλθουν από τίν σύγχρονη τεχνολογία, αλλά τονίζονται καί οί καταστρεπτικές συνέπειες. Βέβαια, πολλοί τονίζουν ότι ή συζήτηση αὐτή πού γίνεται στίς ἡμέρες μας για τίν «Τεχνητή Νοημοσύνη» εἶναι ή ἴδια πού γινόταν κάθε φορά πού ἐμφανίζόταν κάθε νέο ἐπιστημονικό επίτευγμα καί, βέβαια, στην συνέχεια τίθονταν διάφοροι κανόνες

καί ισορροποῦσαν οἱ ἄνθρωποι, χρησιμοποιῶντας τίς νέες ἀνακαλύψεις, χωρὶς νά ὑποτάσσονται σέ αὐτές.

Εἶναι ἐνδιαφέρον ἓνα βιβλίον πού συνέγραψε ὁ Ἀρχιμ. Ἀρίσταρχος Γκρέκας, Καθηγητὴς Θεολογικῆς Σχολῆς μέ τίτλο «Τεχνητή Νοημοσύνη καί ἄνθρωπος» καί ὑπότιτλο «Ὁρθόδοξη θεολογική προσέγγιση», τό ὅποιο ἐξέδωσε ἡ Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τό βιβλίον αὐτό διαμερεῖται σέ δύο μέρη. Στό πρῶτο μέρος ἀναλύεται ὁ ὅρος «Τεχνητή Νοημοσύνη», ἡ χρήση καί οἱ ἐφαρμογές της, γίνεται λόγος γιά τήν «Ἀνθρωποκεντρική Τεχνητή Νοημοσύνη», μέ προεκτάσεις στήν Ἀνθρωποκεντρική ἠθική της, καθώς, ἐπίσης, ἐρευνᾶται ἡ τάση τῆς λεγομένης “Ἀποκαλυπτικῆς” Τεχνητῆς Νοημοσύνης», ἀλλά καί οἱ τάσεις ἀναγωγῆς τῆς «Τεχνητῆς Νοημοσύνης» σέ Θρησκεία ἢ σέ Ἐκκλησία μέ λατρευτικές χρήσεις.

Εἰδικότερα, στό βιβλίον αὐτό εἶναι ἐνδιαφέροντα τά ὅσα λέγονται ἀπό ὅσους ἐνδιαφέρονται γιά τήν «Τεχνητή Νοημοσύνη», γιά τίς «θεολογικές προσεγγίσεις» της μέ τό νά ἀναδυθῆ «μιά νέα μορφή συλλογικῆς συνείδησης» πού «θά ἀντικαταστήσει τή θρησκεία»· γιά τίς «προσεγγίσεις τῶν ἐννοιῶν τῆς σωτηρίας καί τῆς ἀθανασίας μέ τήν χρήση τῆς ΤΝ», πού θά «μποροῦσε νά “λύσει” τό ἐρώτημα “ψυχή”»· «νά συμπαράσῃ τόν παγκόσμιον πληθυσμό σέ ἓνα κοσμικό ὑπερανθρωπισμό», στήν ἴδρυσή μιᾶς «ὑπερανθρωπιστικῆς “ἐκκλησίας”», σέ μιά «νέα ὑπερθρησκεία» σέ «λατρευτικές χρήσεις ἐφαρμογῶν τῆς ΤΝ» κ.λπ.

Στό δεύτερο μέρος παρουσιάζεται ἡ θεολογική διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας γιά τόν ἄνθρωπο ὡς ψυχοσωματικῆς ἐνότητας, γιά τό ἔργο τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, γιά τήν λατρευτική καί μυστηριακή της δομή, μέ σκοπό, βέβαια, νά τονισθῆ ὅτι στήν Ἐκκλησία καί τήν θεολογία ὑπάρχουν τά ἀσφαλῆ ἀνθρωπολογικά καί θεολογικά κριτήρια γιά τήν ὀρθή χρήση τῆς σύγχρονης τεχνολογίας.

Πρόκειται γιά ἓνα βιβλίον πού εἶναι γραμμένο μέ γνώση ἐπιστημονική καί θεολογική, μέ ψυχραιμία καί νηφαλιότητα καί γι’ αὐτό θεωρῶ ὅτι εἶναι συγκροτημένο στό εἶδος του.

Ὁ σκοπός τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ δέν εἶναι νά παρουσιάσῃ τόσο τό τί εἶναι ἡ λεγόμενη «Τεχνητή Νοημοσύνη» καί ποιές εἶναι οἱ συνέπειές της, ἀλλά νά ἐκφράσῃ τίς ἐνστάσεις μου γιά τήν ὀρολογία «Τεχνητή Νοημοσύνη».

Στό Λεξικό τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας τοῦ Γεωργίου Μπαμπινιώτη ἡ «Τεχνητή Νοημοσύνη» ὀρίζεται «ὡς κλάδος τῆς πληροφορικῆς ἐπιστήμης μέ στόχο τήν κατασκευή ρομπότ ἢ ὑπολογιστῶν πού μποροῦν νά μιμηθοῦν τήν ἀνθρώπινη εὐφυΐα».

Στό βιβλίο πού προανέφερα σημειώνεται ότι ό ελληνικός όρος «Τεχνητή Νοημοσύνη» αποδίδει τόν άγγλικό όρο Artificial Intelligence, πού συγχρόνως μεταφράζεται καί ώς «Τεχνητή Εύφυΐα». Άλλωστε, ύπάρχουν καί έπιστήμονες πού δίνουν διάφορους όρισμούς, όπως «αυτόνομα καί εύφυη συστήματα», «τεχνολογία τών τεχνητά εύφυων συστημάτων», «μίμηση έξυπνης ανθρώπινης συμπεριφοράς».

Αυτό είναι φυσικό, γιατί όπως γράφει καί ό συγγραφεύς του βιβλίου αυτού, χρησιμοποιώντας τίν σχετική βιβλιογραφία, «τά συστήματα τεχνητής νοημοσύνης είναι συστήματα λογισμικού (καί πιθανώς καί ύλικού) σχεδιασμένου»: «ή τεχνολογική κοινότητα της Τεχνητής Νοημοσύνης προσπαθεί νά μιμηθεί έξυπνη συμπεριφορά μέ προγράμματα ύπολογιστών»: «αναφέρεται έξομωιωτικά καί αναπαραγωγικά στή διανοητική λειτουργία του ανθρώπου καί ειδικότερα στή νοημοσύνη καί στήν εύφυΐα»: τά περισσότερα από τά συστήματα αυτά «μπορούν νά ταξινομηθούν στίς ακόλουθες τέσσερις κατηγορίες: συστήματα πού σκέφτονται σάν τούς ανθρώπους, συστήματα πού δρούν σάν άνθρωποι, συστήματα πού σκέφτονται όρθολογικά, συστήματα πού λειτουργούν όρθολογικά». Τά νευρωτικά Τεχνολογικά Δίκτυα «μιμούνται τίς ομάδες νευρώνων του ανθρώπινου έγκεφάλου γιά τίν πραγματοποίηση γρήγορης καί εύέλικτης έπεξεργασίας δεδομένων καί πληροφοριών», «αναπτύσσουν τί δυνατότητα νά επικοινωνούν μέ φυσική γλώσσα, μέ τίν αναγνώριση της φωνής...».

Γίνεται φανερό ότι τά συστήματα αυτά έχουν σχέση μέ τίς δυνατότιτες του έγκεφάλου του ανθρώπου, μέ τούς νευρώνες καί τίν επικοινωνία μεταξύ τους πού χαρακτηρίζουν τίς διανοητικές λειτουργίες του ανθρώπου.

Είναι χαρακτηριστικός ό όρισμός της «Τεχνητής Νοημοσύνης» από τίν Βικιπαίδεια. «Ό όρος τεχνητή νοημοσύνη αναφέρεται στον κλάδο της πληροφορικής, ό όποιος ασχολείται μέ τί σχεδίαση καί τίν ύλοποίηση ύπολογιστικών συστημάτων πού μιμούνται στοιχία της ανθρώπινης συμπεριφοράς, τά όποια ύπονοούν έστω καί στοιχειώδη εύφυΐα: μάθηση, προσαρμοστικότητα, έξαγωγή συμπερασμάτων, κατανόηση από συμφραζόμενα, έπίλυση προβλημάτων κ.λπ.».

Όπως σημειώνεται, «ή τεχνητή νοημοσύνη αποτελεί σημείο τομής μεταξύ πολλαπλών έπιστημών, όπως της πληροφορικής, της ψυχολογίας, της φιλοσοφίας, της νευρολογίας, της γλωσσολογίας καί της έπιστήμης μηχανικών, μέ στόχο τί σύνθεση εύφυους συμπεριφοράς, μέ στοιχία συλλογιστικής, μάθησης καί προσαρμογής στο περιβάλλον, ένω συνήθως εφαρμόζεται σε μηχανές ή ύπολογιστές ειδικής κατασκευής».

Ἡ «Τεχνητή Νοημοσύνη» «διακρίνεται στή συμβατική τεχνητή νοημοσύνη, ἡ ὁποία ἐπιχειρεῖ νά ἐξομοιώσει τήν ἀνθρώπινη νοημοσύνη ἀλγοριθμικά χρησιμοποιώντας σύμβολα καί λογικούς κανόνες ὑψηλοῦ ἐπιπέδου, καί στήν ὑποσυμβολική τεχνητή νοημοσύνη, ἡ ὁποία προσπαθεῖ νά ἀναπαράγῃ τήν ἀνθρώπινη εὐφυΐα χρησιμοποιώντας στοιχειώδη ἀριθμητικά μοντέλα πού συνθέτουν ἐπαγωγικά νοήμονες συμπεριφορές μέ τή διαδοχική αὐτοοργάνωση ἀπλουστεύων δομικῶν συστατικῶν («συμπεριφορική τεχνητή νοημοσύνη»), προσομοιώνουν πραγματικές βιολογικές διαδικασίες, ὅπως ἡ ἐξέλιξη τῶν εἰδῶν καί ἡ λειτουργία τοῦ ἐγκεφάλου («ὑπολογιστική νοημοσύνη») ἢ ἀποτελοῦν ἐφαρμογὴ στατιστικῶν μεθοδολογιῶν σέ προβλήματα τεχνητῆς νοημοσύνης».

Εἶναι φανερό ἀπό τόν ὄρισμό αὐτόν ὅτι ἡ «Τεχνητή Νοημοσύνη» συνδέεται μέ τήν ἀνθρώπινη εὐφυΐα, τή λειτουργία τοῦ ἀνθρώπινου ἐγκεφάλου μέ τούς νευρῶνες καί τούς νευροδιαβιβαστές.

Ὅμως, κατά τήν διαχρονική παράδοσή μας ὁ νοῦς, ἡ νοερά ἐνέργεια εἶναι διαφορετική ἀπό τήν λογική ἐνέργεια, ἀπό τήν εὐφυΐα, τήν ἀνθρώπινη διάνοια, ἀφοῦ ἄλλο εἶναι ἡ νοερά ἐνέργεια καί ἄλλο εἶναι ἡ λογική ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ νοῦς, κατά τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκινό, εἶναι ὁ ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς, καί, κατά τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ, εἶναι ἡ λεπτοτάτη προσοχή. Ὅποτε, κατά τήν σύνολη πατερική παράδοση ὑπάρχει διπλή μεθοδολογία, δηλαδή ἄλλη εἶναι ἡ μεθοδολογία τῆς παρατήρησης καί τῆς σκέψης πού γίνεται μέ τήν διάνοια-ἐγκέφαλο, καί ἄλλη εἶναι ἡ μεθοδολογία πού συνδέεται μέ τήν γνώση τοῦ Θεοῦ, πού γίνεται μέ τόν νοῦ. Ἡ ταύτιση τῶν δύο μεθοδολογιῶν παρήγαγε τήν σχολαστική θεολογία πού δημιούργησε πολλά προβλήματα στόν Δυτικό χῶρο.

Αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὅποιο, ἐκτός ἀπό τίς ἐπιφυλάξεις μας γιά τίς συνέπειες τῆς λεγομένης «Τεχνητῆς Νοημοσύνης», θεωρῶ ὅτι πρέπει νά ἐπικρατήσῃ ἡ ὀρολογία «Τεχνητῆς Εὐφυΐας», ἀντί τῆς «Τεχνητῆς Νοημοσύνης». Ἔτσι, θά ἀποφεύγουμε τήν θεοποίηση τῶν συστημάτων αὐτῶν.

Μπαίνοντας στό ChatGPT διαπίστωσα ὅτι ὁ ἀγγλικὸς ὄρος Artificial Intelligence ἀποδίδεται στήν ἑλληνική γλώσσα καί ὡς «Τεχνητή Νοημοσύνη» καί ὡς «Τεχνητή Εὐφυΐα».

Συγκεκριμένα, γιά τόν ὄρο «Τεχνητή Νοημοσύνη» γράφει: «Συνήθως, ὁ ὄρος “τεχνητή νοημοσύνη” (Artificial Intelligence - AI) ἀναφέρεται σέ ὑπολογιστικά συστήματα πού σχεδιάζονται γιά νά ἐκτελοῦν ἐργασίες πού ἀπαιτοῦν ἀνθρώπινη νοημοσύνη. Αὐτό μπορεῖ νά περιλαμβάνει λογική σκέψη, μηχανική μάθη-

ση, αναγνώριση προτύπων, επεξεργασία φυσικής γλώσσας και άλλες δραστηριότητες που σχετίζονται με τή νοημοσύνη».

Γιά τόν όρο «Τεχνητή Εύφυια» γράφει: «Από τήν άλλη πλευρά, ό όρος “τεχνητή εύφυια” (Artificial General Intelligence - AGI) αναφέρεται σέ μιá πιό εξελιγμένη μορφή τεχνητής νοημοσύνης πού θά εἶναι ικανή νά ἐκτελεῖ οποιαδήποτε ἐργασία πού μπορεῖ νά ἐκτελέσει ἕνας ἄνθρωπος. Ὁ όρος “τεχνητή εύφυια” συνήθως αναφέρεται σέ ἕνα σύστημα πού ἔχει τή δυνατότητα νά ἐπιδείξει γενική νοημοσύνη, νά κατανοεῖ, νά μάθει καί νά ἐκτελεῖ ἐργασίες σέ διάφορους τομεῖς μέ παρόμοιο τρόπο μέ τούς ἀνθρώπους».

Ἐπιπλέον, γράφει: «Εἶναι σημαντικό νά σημειωθεῖ ὅτι οἱ ὅροι αὐτοί χρησιμοποιοῦνται μέ διάφορους τρόπους ἀπό διάφορες πηγές, καί ἡ ἀκριβής τους σημασία μπορεῖ νά διαφέρει».

Συγκριτικά μέ τούς δύο ὅρους γράφει κάτι πολύ σημαντικό πού μᾶς ἐνδιαφέρει στό ἄρθρο αὐτό: **«Οἱ ὅροι “τεχνητή νοημοσύνη” καί “τεχνητή εύφυια” χρησιμοποιοῦνται συχνά ἀνταλλαξίμως, ἀλλά μποροῦν νά ἔχουν κάποιες διαφορές στή σημασία τους, ἀνάλογα μέ τόν περίγυρο καί τόν πολιτισμό πού χρησιμοποιοῦνται».**

Ἐπομένως, θεωρῶ ὅτι πρέπει ἀντί τοῦ ὅρου «Τεχνητή Νοημοσύνη» νά χρησιμοποιεῖται ὁ όρος «Τεχνητή Εύφυια», γιά νά σεβαστοῦμε τόν πολιτισμό μας καί ὅλη τήν παράδοσή μας πού διαχωρίζει τόν νοῦ ἀπό τήν διάνοια-εύφυια καί νά μί ταυτίζουμε τόν ἄνθρωπο μέ τήν διάνοια-ἐγκέφαλο. Ἔτσι δέν θά ἀπαρνούμαστε τήν θεολογία τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν διάκριση μεταξύ νοεῶς καί λογικῆς ἐνέργειας, δέν θά ἀμφισβητοῦμε τήν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας γιά τόν σκοτασμό τοῦ νοῦ πού εἶναι τό ἀποτέλεσμα τῆς πτώσεως καί τόν φωτισμό τοῦ νοῦ πού εἶναι γνώρισμα τῆς ἐπιστροφῆς στόν Θεό.

Ὅταν θά γίνεται λόγος γιά τήν «Τεχνητή Εύφυια», τότε θά ἀποφεύγεται ἐν πολλοῖς ἡ αἴσθησις τῆς αὐτοθέωσης, πού εἶναι ἡ ἔσχατη πτώσις τοῦ ἀνθρώπου.